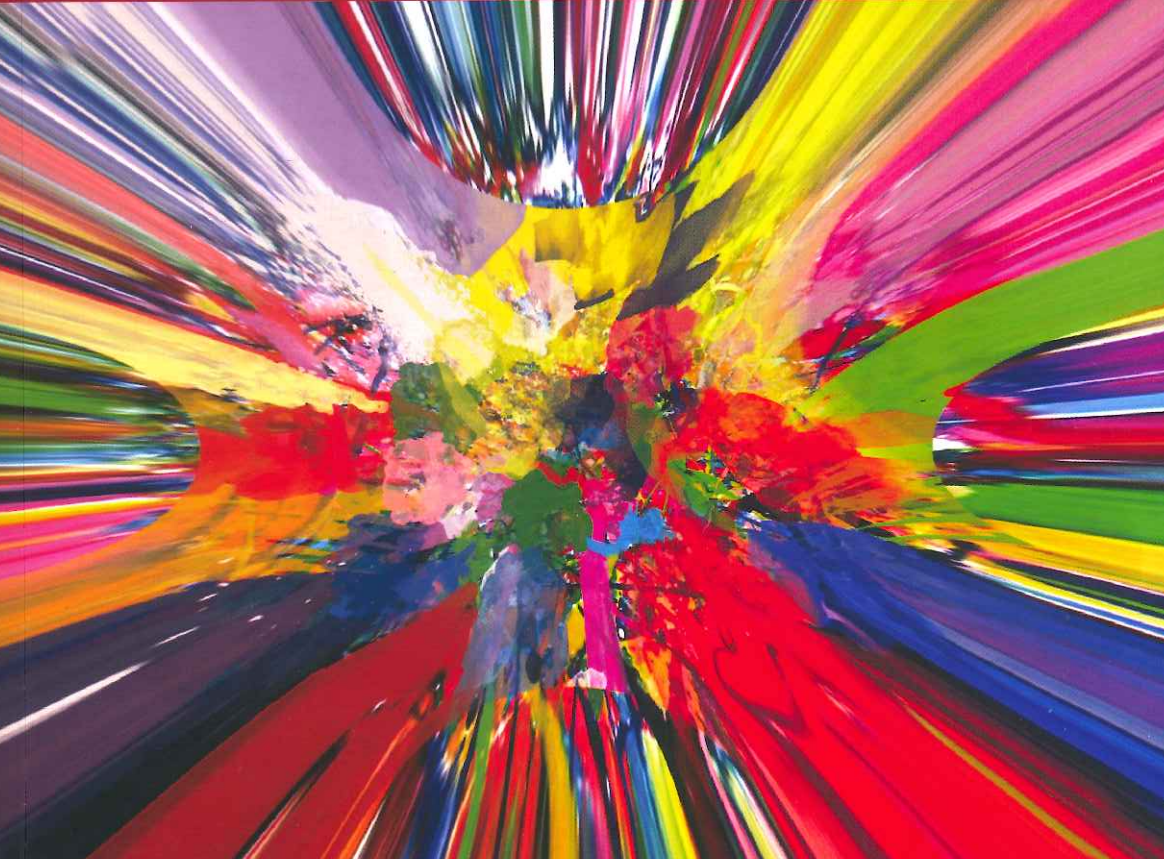


STRATEJİ DÜŞÜNCEİ

KURAM, PARADOKS, UYGULAMA

DERLEYENLER: Ali L. Karaosmanoğlu - Ersel Aydınlı

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI



STRATEJİ DÜŞÜNCESİ

KURAM, PARADOKS, UYGULAMA

DERLEYENLER ALİ L. KARAOSMANOĞLU - ERSEL AYDINLI

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI 672
SİYASET BİLİMİ 67

ISBN 978-605-399-562-3

1. BASKI İSTANBUL, KASIM 2020

© İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ İŞLETMESİ

YAZIŞMA ADRESİ: HACIAHMET MAHALLESİ, PİR HÜSAMETTİN SOKAK, No:20, 34440, BEYOĞLU / İSTANBUL
TELEFON: 0212 311 64 63 - 311 61 34 / FAKS: 0212 216 24 15 • SERTİFİKA NO: 35680

www.bilgiyay.com

E-POSTA yayin@bilgiyay.com

DAĞITIM dagitim@bilgiyay.com

YAYINA HAZIRLAYAN ERVA AKÇA

KAPAK, DİZGİ VE UYGULAMA ALİ DOĞAN ARSLAN

DİZİN ERVA AKÇA

BASKI VE CİLT SENA OFSET AMBALAJ VE MATBAACILIK SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

LİTROS YOLU 2. MATBAACILAR SİTESİ B BLOK KAT 6 No: 4 NB 7-9-11 TOPKAPI İSTANBUL

TELEFON: 0212 613 38 46 / FAKS: 0212 613 03 21 • SERTİFİKA NO: 45030

İstanbul Bilgi University Library Cataloging-in-Publication Data

İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Kataloglama Bölümü Tarafından Kataloglanmıştır.

Names: Karaosmanoğlu, Ali Lütfi, compiler. | Aydınli, Ersel, compiler.

Title: Strateji düşüncesi : kuram, paradoks, uygulama / derleyenler Ali Lütfi Karaosmanoğlu, Ersel Aydınli.

Description: İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2020. | Includes bibliographical references and index.

Series: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları; 672. Siyaset Bilimi; 67.

Identifiers: ISBN: 9786053995623 (paperback)

Subjects: LCSH: Strategic planning. | Strategy --History. | National security. | Military strategy. | Military history.

| World politics --20th century. | Turkey --History, Military. | Turkey --Foreign economic relations. | Turkey --Foreign relations.

| Defensive (Military science). | Offensive (Military science). | Nuclear weapons. | Arms race.

Classification: LCC: U162 .577 2020

İçindekiler

- ix** Derleyen ve Yazarlar
xv Önsöz
1 Giriş
- 7 1** “Büyük Strateji”nin Anlamı ve İşleyişi
ALI L. KARAOSMANOĞLU
7 Giriş
10 Klasik İmparatorluklarda Büyük Strateji
16 Modern Büyük Stratejinin İlk Evrimi
21 Türkiye’de Tanımlama Çalışmaları
23 Amerika’da Büyük Strateji
31 Diyalektik Uzlaşmalar
36 Sonuç
- 43 2** “Tasarlanmış” ve “Beliren” Üst Stratejiler: Türkiye ve Diğer Orta Büyüklükteki Devletler için Alternatifler
HALUK ÖZDEMİR
43 Giriş
44 Kavramsal Çerçeve
45 Strateji ve “Siyasal Savaş”
49 Üst (Grand) Strateji: Stratejilerin Stratejisi
60 Türkiye için Üst Strateji Yaklaşımı
71 Sonuç
- 77 3** “Büyük Strateji” Çıkmazı ve Türkiye için “Büyüme” Önermesi
ERSEL AYDINLI
77 Giriş
78 Grand Strateji: Tanımlar ve Tasarım
80 Tasarımı Dengelemek: Kapasite mi Tutkular mı?
84 Uygulamayı Dengelemek: Clausewitzci Üçleme
87 Türkiye’de Grand Strateji: Bir Örnek Olay Değerlendirmesi
- 103 4** Büyük Strateji ve Yumuşak Güç
TARIK OĞUZLU
103 Giriş
105 Güç Çeşitleri ve Yumuşak Güç
119 Sonuç Yerine: Türkiye’nin Büyük Stratejisi ve Yumuşak Güç
- 123 5** Türkiye’de Milli Güvenlik Kavramının Gelişimi ve Ulusal Strateji Arayışları
GENCER ÖZCAN
125 “Topyekûn Harp”ten “Milli Güvenlik” Kavramına
128 Kavramın Türkiye’ye Girişi
132 Milli Güvenlik Kavramının Yaygınlık Kazanması

- 145 Sonuç Yerine
- 151 **6** Askerî Strateji: Tarihi Bir Perspektif
MESUT UYAR
151 Tanım
153 Tarihi Süreç
163 Sonuç
- 167 **7** İşletme Yönetimi Strateji Çalışmalarının Ulusal Strateji Oluşumuna Katkısı
İBRAHİM SANI MERT
172 İşletme Yönetimi Çalışmalarındaki Stratejik Yönetim Okul ve Yaklaşımları
177 Büyük Strateji, Temel Yetenek ve Kültürün İlişkilendirilmesi
179 Kültür ve Strateji İlişkisi
181 Sonuç
- 187 **8** Clausewitz'in Savaş Üzerine Teorisinde Frikasyon ve Deha Kavramları
MEHMET ALİ TUĞTAN
187 Giriş
189 Clausewitz'in Savaş Üzerine Teorisinin Tarihsel Arka Planı
204 Clausewitz'in Savaş Üzerine Teorisinin Temel Yapıtaşları
214 Sonuç
- 217 **9** Uzay Güvenliği Stratejisi
SITKI EGELİ
217 Giriş
219 Uzayın Kullanımının Şekil ve Amaçları
229 Varlıklar ve Araçlar
236 Tehditler
247 Tedbirler
255 Sonuç ve Öneriler
- 263 **10** Barışı Koruma Stratejisi
UĞUR GÜNGÖR
263 Giriş
264 Barışı Koruma Stratejisi
269 Uluslararası Barış ve Güvenliğin Sağlanmasında Diğer Stratejiler
275 Barışı Korumada Strateji Reformları
280 Sonuç

- 283 11** Stratejinin Bakış Açısıyla Terörizm
CENKER KORHAN DEMİR
283 Giriş
284 Kavramsal Tartışmalar: Strateji ve Terörizm
288 Stratejik Yaklaşımla Terörizm
298 Terörizm ve Gerilla Savaşı Stratejileri
309 Sonuç
- 313 12** Türkiye Askerî Yükseköğretimine Strateji ve Güvenlik
Çalışmalarındaki Değişimin Yansımaları: Harp Okulu Örneği
HALDUN YALÇINKAYA - HALUK KARADAĞ
313 Giriş
315 Güvenlik Çalışmalarının Dönüşümü ve Türkiye'ye
Yansımaları
317 Türkiye'de Askerî Yükseköğretim Kurumları'nın
Yapısal ve Akademik Dönüşümü
326 Askerî Yükseköğretim Kurumları'nda Rönesans ve
Kara Harp Okulu Örneği
333 Sonuç
- 335 13** Stratejik Düşüncenin Tarihsel Gelişimi ve Öğretilebilirliği
AHMET KASIM HAN - MEHMET ALİ TUĞTAN
335 İnsan Evrimi ve Stratejik Düşünce
337 Stratejik Düşüncenin Tarihsel Gelişimi
344 Strateji Kavramının Günümüzdeki Tanımı ve Kullanım
Şekilleri
349 Stratejinin Öğretilmesi
355 Sonuç
365 Kavramlar Dizini

Türkiye Askerî Yükseköğretimine Strateji ve Güvenlik Çalışmalarındaki Değişimin Yansımaları: Kara Harp Okulu Örneği

HALDUN YALÇINKAYA - HALUK KARADAĞ

GİRİŞ

20. yüzyılın sonuna gelindiğinde genel anlamda sosyal bilimlerde ve dolayısıyla güvenlik çalışmalarında kuramsal ve metodolojik zenginleşme yaşanmaya başlanmıştır. Bu gelişimin bir yansıması da güvenlik çalışmalarının kapsamının savaş ve strateji çalışmalarını içine dahil ederek genişlemesi şeklinde olmuştur. Bilim alanı ve akademik disiplin çerçevesinde meydana gelen bu gelişim Türkiye'deki askerî yükseköğretim kurumlarına ve müfredatlarına yansımıştır. Tarihi süreçte askerî yükseköğretim kurumlarının müfredatlarında geleneksel bir şekilde yer alan askerlik ve strateji konuları, bahse konu bu gelişmeden etkilenmiştir ve askerî yükseköğretim kurumlarının programlarına güvenlik çalışmalarının genişleyen kapsamı şeklinde yansımıştır. 2016 yılında kurulan Milli Savunma Üniversitesi'nin bünyesine alınan Kara Harp Okulu bir anlamda yapılan çalışmalara öncülük etmiştir. Bu kapsamda bu bölümde Milli Savunma Üniversitesi kurulana kadar olan dönemde güvenlik çalışmalarındaki değişimin Kara Harp Okulu'na yapısal ve akademik anlamda yansımaları ele alınmıştır.

Bu yazının ana konusunu oluşturan Askerî Yükseköğretim Kurumları'ndaki söz konusu gelişim ve dönüşüm hakkında açık kaynaklarda erişilebilen fazla bir çalışma yayımlanmamıştır. Esasen Askerî Yükseköğretim Kurumları'nın kendi iç mekanizmalarında bu yönde açık erişimi olmayan çalışmalar sıklıkla gerçekleştirilmiştir. Ancak kurumun bilgi paylaşma ko-

nusundaki muhafazakârlığı nedeniyle bu çalışmalar açık kaynaklarda yer almamıştır. Bu çerçevede bu bölümün kapsamı bahse konu çalışmaları gerçekleştirenlerle yapılan mülakatlar ve bölümün yazarlarının bireysel gözlem ve tecrübeleri çerçevesinde oluşturulmuştur. Okumakta olduğunuz bölüm seksenli yılların sonrasını kapsamakta olup; öncesi ile ilgili daha önce gerçekleştirilen askerî tarih çalışmalardan faydalanılmıştır. Şüphesiz tarih metodolojisi kullanarak dönemin öncesi ile ilgili benzer bir çalışma ile bu kapsam genişletilebilir; ancak bu bölümün kısıtlılığı çerçevesinde buna girilmemiştir. Çalışmanın bir diğer kısıtlılığı konunun Kara Kuvvetleri ile çerçevesi, Deniz ve Hava Kuvvetleri'nin yükseköğretim kurumlarındaki uygulamaların detaylarına girmemesidir. Ancak bunun çalışma açısından bir eksiklik olmadığı düşünülmektedir. Çünkü bahse konu dönemde Askerî Yükseköğretim Kurumları'nın düzenlenmesinde ve güvenlik çalışmalarının akademik programlara yansımada Kara Kuvvetleri öncülük etmiş; diğer kuvvetler bu çalışmaları takip etmişlerdir.

Subayların eğitimi meselesinin strateji alanının konusu olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususu halen tartışma konusudur. Ancak klasik stratejinin teorik mimarisinde yer alan askerlerin entelektüel kapasite artışının ülkenin stratejik kaynaklarının kullanıcısı konumunda olan ve bu bağlamda yatırım yapılan söz konusu kişilerin yetiştirilmesi açısından değerlendirildiğinde stratejinin kapsamına girdiğinden bahsetmek doğru bir yaklaşım tarzı olarak kabul edilmektedir. Diğer bir deyişle, subay eğitimi hususu devletlerin siyasi sonuçlar doğurabilecek faaliyetlerinin sorumluluğunu üstlenme durumlarından dolayı stratejik olarak adlandırılmaktadır. Özellikle günümüz uluslararası ortamında karşılaşılan güvenlik problemlerinin karmaşıklığı söz konusu sorunların çözümü için çağdaş askerî kuvvet ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.¹ Bu bağlamda, yapılan çalışmanın nihayetinde Türkiye'deki Askerî Yükseköğretim Kurumları'nda yaşanan dönüşümün özellikle Kara Harp Okulu bünyesinde 1980'lerin sonundan itibaren asker akademisyenlerin görevlendirilmesi ile birlikte değişime uğramasına ve mezun olan öğrencilerin bir kısmının sistematik olmasa da bireysel olarak çeşitli üniversitelerde yüksek lisans programlarına başvurularına yol açmıştır. Yaşanan sürecin neticesinde 2000'lere gelindiğinde akademik donanıma sahip subayların bir girdi şeklinde tekrar Harp Okulları'nda görevlendirilmeleri sistemi bir dönüşüme zorlamış ve bu bağlamda Türkiye'nin önde gelen

1 Scott A. Silverstone, "Introduction: Developing Strategic-Minded Junior Officers", *Infinity Journal Special Edition*, "International Relations in Professional Military Education", Kış 2016, s. 6-8.

üniversitelerine lisansüstü eğitim için öğrenci gönderme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bunun hemen ardından Kara Harp Okulu bünyesinde bir enstitü teşkil edilmiş ve lisans programlarına çoklu lisans eğitimi dahil edilmek suretiyle çağın gereklerine uygun niteliklere haiz subay yetiştirme amacına uygun faaliyetler başlatılmıştır.

Bu çerçevede, okumakta olduğunuz bölümde önce kısaca güvenlik çalışmalarında yaşanan dönüşüm ve bunun Türkiye'ye yansımaları ele alınmıştır. Sonrasında Türkiye'deki Askerî Yükseköğretim Kurumları'nda tarihi anlamda yaşanan dönüşümler genel hatları ile sunulmuştur. Devam eden bölümde ise yazının ana konusunu oluşturan dönemde Kara Harp Okulu örneği üzerinden askeri yükseköğretim kurumlarındaki Rönesans ve bunun güvenlik çalışmalarına yansımaları ele alınmıştır.

GÜVENLİK ÇALIŞMALARININ DÖNÜŞÜMÜ VE TÜRKİYE'YE YANSIMALARI

Günümüzde güvenlik kavramı oldukça genişlemiş ve içinde strateji, savaş, terörizm, silahlı çatışma, uzay, çevre, birey, cinsiyet, enerji, sağlık, gıda, nüfus ve ekonomi gibi daha birçok olguyu içeren geniş bir kapsama ulaşmıştır. Güvenlik çalışmaları uluslararası ilişkilerin önemli bir çalışma alanını oluşturmakta olup; başka ana disiplinlerde de incelenmektedir. Şüphesiz uluslararası ilişkilerin bir bilim dalı şeklinde çalışılmaya başlanmasının altında yatan temel neden olan “savaşların önlenmesi” güvenlik çalışmalarının da önemli bir konusu olması nedeniyle her ikisinin de birbirinden ayrılmaz mütemmim cüz şeklinde algılanmasına neden olmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş'ın sona erdiği dönemle birlikte güvenlik çalışmaları zenginleşmeye başlamış ve güvenlik çalışmalarında Rönesans'tan bahsedilmeye başlanmıştır.

Şüphesiz doksanlı yıllara girilmesiyle birlikte sosyal bilimlerde araştırma yöntemlerinin kullanılmasındaki zenginleşme kuramsal tartışmaların artmasına neden olmuştur. Sosyal bilimlerdeki bu durumun genelde uluslararası ilişkilere ve özelde güvenlik çalışmalarına yansımaları doğal olarak yaşanmıştır. Bu dönemle birlikte artık güvenlik çalışmaları uluslararası ilişkilerin bir anabilim dalı olmuş ve savaş çalışmaları ile strateji çalışmaları diğer birçok alanla birlikte güvenlik çalışmalarının şemsiyesinin altına girmiştir.

Soğuk Savaş'ın bittiği yıllarla birlikte dünyada güvenlik çalışmalarında yaşanan bu dönüşümün ve hatta kapsayıcılığın Türkiye'ye de yansımaları olmuştur. Türkiye'de doksanlı yılların başlangıcında Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Prof. Dr. Ali Karaosmanoğlu'nun bir anlamda bayrak gemisi şeklinde davrandığını söylemeliyiz. Şüphesiz bu du-

rumun diğer üniversitelere ve gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında çalışan akademisyenlerin ve lisansüstü öğrencilerin çalışmalarına da yansımaları olmuştur.

Dünyada yerleşik güvenlik algısı savaşların ortaya çıkışından itibaren insanlığın gündeminde olmuş, ancak İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde strateji ve güvenlik konuları profesyonel askerlerin hâkimiyetinde çalışılmıştır. Savaşın yarattığı tahribat ve özellikle nükleer silahların insanlık üzerindeki etkisi savaşın sadece askerlere bırakılmayacak bir olgu olduğunu ortaya koymuştur.² Bu çerçevede İkinci Dünya Savaşı sonrasında yoğunlaşan bir şekilde asker olmayan kişiler strateji ve güvenlik alanlarında etkin olmaya başlamışlardır. Aslında savaşların sona erdirilmesi için yapılan çalışmaların altında yatan temel sebep savaşların nedenlerinin tespit edilerek bir daha yaşanmamasını sağlamaktır³. Ancak her ne kadar bu nedenler tespit edilerek savaşı önleyici çalışmalar yapılmaya başlanmış olsa dahi gerilimli Soğuk Savaş döneminin ortaya çıkışı engellenememişti. Anılan süreçte iki kutuplu olarak belirginleşen uluslararası sistem güvenlik çalışmalarının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Özellikle Vietnam Savaşı'nın sona erdiği 1970'lerin ortasından itibaren güvenliğe yönelik küresel düzlemde ortaya çıkan tablo Stephen Walt tarafından güvenlik çalışmalarının Rönesansı olarak adlandırılmıştır⁴. Esasen Soğuk Savaş'ın son on yıllarında değişim başlamış olsa dahi bu iki kutuplu dünya düzeninin sonuna kadar strateji ve savaşı önceleyen klasik güvenlik anlayışı sistemde hâkimdi. Sonrasında bahse konu değişimi tetikleyen bir diğer vaka ise 11 Eylül saldırıları olmuştur. Soğuk Savaş bittiğinde güvenlik tanımı strateji ve savaşın ötesinde genişlemiş; 11 Eylül sonrasında bu kapsamda yer alan terörizm çalışmaları ise yoğunlaşmıştır.

Dünyada yaşanan bu değişimin hiç şüphesiz ki Türkiye'ye de yansımaları olmuştur. Türkiye'de öncelikle lisansüstü çalışmalarda iki kutuplu düzenin kutuplaşmasından çıkılarak güvenlik konuları çalışılmaya başlanmış; sonrasında bu durumun akademik kurumlara yansımaları gerçekleşmiştir. Kurumsal anlamdaki dönüşümlerde Askerî Yükseköğretim Kurumları ile Polis Akademisi öncül rol oynamıştır. 2015 yılında siyasi nedenlerle kapatılmadan önce Polis Akademisi'nin bir dönem uluslararası güvenlik ve hatta savaş konularında çalışmalarda öncül rol oynamak istemesi durumsal

2 Stephen Walt, "The Renaissance of Security Studies", *International Studies Quarterly* 35, sayı 2, 1991, s. 213.

3 Haldun Yalçinkaya, *Savaş: Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı*, İmge, Ankara, 2008, s. 65.

4 Walt, "The Renaissance of Security Studies", s. 216.

bir gerçeklik şeklinde not edilmelidir. Sonrasında TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi ve Gelişim Üniversitesi gibi vakıf üniversitelerinde lisansüstü seviyelerde güvenlik konularını kapsayan programlar açılmıştır. Türk akademisinin güvenlik çalışmalarında dünyada yer alan değişime paralel bir şekilde seyir izlediğini söylemek mümkündür.

TÜRKİYE'DE ASKERİ YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI'NIN YAPISAL VE AKADEMİK DÖNÜŞÜMÜ

Askerî yükseköğretim sisteminin ülkemizde yaklaşık iki yüzyılı geçen bir geçmişi bulunmaktadır. Sistemin ilk dönemi kuruluş yıllarıdır. 18. yüzyılın sonunda başlayan bu dönem Deniz Harp Okulu ile başlamış; sonrasında Fransız ekolü ile kurulan Harbiye ile devam etmiştir. İkinci dönem gelişme dönemi olup; Harbiye bu dönemde, önce, 19. yüzyıla Prusya; sonrasında ise İkinci Dünya Savaşı'nın ertesine denk gelen dönemde NATO'ya giriş ile Amerikan etkisi ile gelişmiştir. Üçüncü dönemde Harp Okulları'nın gelişmesinde Türk Yüksek Öğrenim sistemi etkili olmaya başlamış ve 1975 yılında harp okullarının dört yıllık lisans eğitime geçmesidir. Lisans eğitiminin etkisi ile kendi akademik kadrosunu yetiştirmek üzere yurt içi ve yurt dışına mezunlarını lisansüstü eğitime göndererek 2000 yılında çıkan Harp Okulları Kanunu ile Türk Yükseköğretim sistemine tamamen entegre olmuştur. Dördüncü dönemi oluşturan bu süreçte ise enstitüleri vasıtasıyla sosyal ve fen konularında akademik çalışmalara yönelinmiştir. Bu dönemde Kara Harp Okulu enstitüsünde sosyal; Hava ve Deniz Harp Okulları enstitülerinde ise teknik konulardaki çalışmalar ön plana çıkmıştır. Beşinci dönem ise 2016 yılında Milli Savunma Üniversitesi'nin kurulması ile olmuş ve halen bu dönemin dönüşümüne dair bulgular ortaya çıkmadığından bu çalışmada söz konusu beşinci döneme girilmemiştir.

Birinci Dönem: İlk Dönem

Son yıllardaki gelişmelerle güvenlik çalışmalarının içine dahil olan strateji eğitimi devletlerin tarihsel süreçleri içerisinde daima var olmuş bir olgudur. Bu nedenden ötürüdür ki kavramın başlangıcını net bir tarihsel kesit olarak ifade etmek zorluk arz etmektedir. Bununla birlikte Aydınlanma Çağı, onun getirdiği siyasal dönüşümler ve tabii ki silah teknolojilerindeki süratli değişimler dünyadaki savaşların niteliğinin değişmesini beraberinde getirmiş, güvenlik kurumlarını bir dönüşüm sürecine zorlayarak güvenlik bürokrasisini reform yapma hissiyatı içerisine sokmuştur. 1789 Fransız İhtilali'nin

ardından 1802 yılında Napolyon ilk olarak modern harp okulu kurulması düşüncesini gerçeğe dönüştürmüş ve *Ecole Speciale Militaire*'yi, kısaca modern anlamda Fransa Harp Okulu'nu kurmuştur. İngilizler ve Amerikalılar aynı yıl sırasıyla *Royal Military College* ve *West Point* askerî eğitim okullarını açmıştır. Yine aynı dönemde Hollanda'da ilk modern harp okulu olan *Koninklijke Militaire Academie* kurularak faaliyetlerine başlamıştır.

Osmanlı bürokrasisinde ise Enderun Mektebi (Mekteb-i Enderun) olarak ifade edilen okul, dönemin siyasal bilgileri ve harp sanatının öğretildiği bir yükseköğretim kurumu olarak ortaya çıkmıştır. Fatih Sultan Mehmet devrinde kurulduğu bilinen okulda öğrenciler aşağıdan yukarıya doğru yedi basamakta öğrenim görmekte ve müfredatta yer alan yabancı dil ve protokol gibi teorik derslerin yanı sıra güreş, atlama, koşu, meç ve ok çekme gibi uygulamalı askerî dersler öğretilmekteydi. Enderun Mektebi, II Mahmut'un 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nı kaldırıp subay yetiştirmek için Harp Okulu'nu kurmasına kadar geçen döneme kadar faaliyetini sürdürmüştür.⁵

19. yüzyılın ikinci çeyreğine girilirken Osmanlı ordusunun yaptığı savaşlarda yenilgiye uğraması askerî eğitim sürecinin sorgulanmasına yol açmıştır. Buna bir de Mısır'a vali olarak atanan Mehmet Ali Paşa'nın Mısır'da Batı tarzı askerî eğitim kurumu teşkili sonucunda özellikle Fransa'nın desteği ile yetiştirdiği subaylarının komutasındaki modern bir ordu ile Osmanlı ordusunu yenilgiye uğratması Osmanlı'nın güvenlik kuvvetleri eğitiminde alarm çanlarının çalmasına yol açmıştır. Osmanlı askerî sisteminde reform ya da modernizasyon olarak adlandırılan süreç söz konusu yenilgilerin ardından çözüm arayışlarının sonucu olarak ortaya çıkmıştır.⁶ Bunun neticesinde 18. yüzyılda denizci subay yetiştirmek üzere kurulmuş olan Mühendishane-i Bahr-i Hümayun ile topçu subayı yetiştirmek üzere kurulan Mühendishane-i Berri Hümayun adlı okulların ordunun modernleşmesinde yeterli gelmediği görülmüş ve Batılı çağdaşlarının başlattığı şekilde yeni ve modern bir harp okulu kurma düşüncesi ortaya çıkmıştır. 1834 yılında bu düşüncesini hayata geçiren Osmanlı Devleti İstanbul'da "Mekteb-i Harbiye", "Mekteb-i Ulum-ı Harbiye", "Mekteb-i Fünun-ı Harbiye" adıyla Harp Okulu'nu kurmuş ve 1 Temmuz 1835'te dönemin padişahı II. Mahmut'un katıldığı törenin ardından eğitim ve öğretim faaliyetine başlamıştır. Öğrencilerine ise kuruluşundan itibaren "Harbiyeli" denilmiştir. Okul o derece kıymete haiz olmuştur ki ilk

5 İsrail Kurtcephe, Mustafa Balcıoğlu, *Kara Harp Okulu Tarihi*, KHO Matbaası, Ankara, 1991, s. 22.

6 Mesut Uyar, A.Kadir Varoğlu, "In Search of Modernity and Rationality: The Evolution of Turkish Military Academy Curricula in a Historical Perspective", *Armed Forces & Society* 35, sayı 1, 2008, s. 1.

sınav bizzat okulu ziyaret eden padişah II. Mahmut tarafından yapılmıştır. Padişah tarafından yapılan bu sınava “huzur imtihanı” adı verilmiş ve padişahların sınavlara davet edilmesi usulü zamanla teamül haline gelmiştir.⁷ Ülkede tek bir harp okulunun bulunması İstanbul’daki okulda bir yığılma meydana gelmesine sebep olmuş, bunun üzerine Edirne, Erzincan, Şam ve Bağdat’ta da birer harp okulu açılmasına karar verilmiştir. Ancak sonradan açılan bu okullar fazla uzun ömürlü olamamış ve İttihat ve Terakki yönetimi tarafından kapatılmışlardır.⁸

Harp Okulu’nun kuruluşundan itibaren geçen süre içerisinde Avrupa’da tahsil görmüş öğretmen ve komutanlarının da katkılarıyla ülkenin seçkin eğitim kurumlarından birisi haline gelmesi tarihsel bir süreç içerisinde çeşitli reformlar gerçekleştirilerek tekâmül etmesini sağlamıştır. Kuruluşunun ardından beş yıl geçmeden ilk reform faaliyetini gerçekleştiren okul akademik kadrolarının yetersizliğinin farkına vararak okulda görevlendirilecek öğretmen yetiştirmek amacıyla Viyana ve Berlin’e öğrenci göndermiştir. 1841 yılında okul komutanlığı görevine öğrenimini Avrupa’da tamamlayan Emin Paşa getirilmiş ve bu yeni atamayla reform faaliyetleri hız kesmeden devam etmiştir. Padişah Abdülmecid döneminde Harp Okulu’nun öğrenci kalitesinin artırılması amacıyla on vilayette askerî lise açılması kararlaştırılmıştır. Yine Padişah Abdülmecid döneminde Fransa’dan üç, Prusya’dan bir subay getirtilerek okulda öğretmen olarak görevlendirilmiştir. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı’nda yaşanan yenilgi ve Rus ordularının Çatalca’ya kadar ilerlemesi yeniden harp okulu eğitiminin sorgulanmasına yol açmış ve ordunun Fransız ekolünden ayrılarak Alman ekolü altına girmesinin başlangıcı olmuştur. Dönemin padişahı Abdülhamit tarafından Alman İmparatoru II. Wilhelm’den Türk askerî eğitim ve öğretim sisteminin modernizasyonu için askerî bir heyet göndermesi talebinde bulunulmuş ve uygun görülen talebin ardından Alman Genelkurmayı tarafından seçilen Binbaşı Baron Colmar Von der Goltz 1883 yılında “Umum Askerî Okullar Müfettişliği” görevine başlamıştır. Göreve gelen Goltz’un ilk tespiti ders müfredatlarının değiştirilmesi ve askerî olmayan derslerin sayısının azaltılması ve uygulamalı derslerin sayısının artırılması olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasının ardından 14 Ağustos 1914 tarihinde acil subay ihtiyacı nedeniyle Harbiye Nezareti tarafından Harp Okulu kapatılmış ve öğrencileri kıtalara gönderilmiştir⁹. Birinci Dünya Savaşı’n-

7 Yalçın Gülbaş, vd., *Kara Harp Okulu’nda Öğretimin Gelişimi*, KHO Matbaası, Ankara, 1994, s. 1-13.

8 *Kara Harp Okulu Tarihi*, MSB Matbaası, 2000, s. 255.

9 *Kara Harp Okulu Tarihi*, s. 259.

da öğretime ara veren Harp Okulu milli kurtuluş mücadelesinin ardından İstanbul'daki binasında yeniden faaliyetine başlamıştır. Öğretim süresi iki yıl olan okulda Goltz'un uygulamaya koyduğu ezbercilikten ziyade uygulamaya dönük ders sistematığı, diğer bir ifadeyle Alman ekolünün etkisi görülmektedir. Devam eden süreçte küçük çaplı reformlar yapılmışsa da esasta fazla bir değişiklik olmamıştır. Osmanlı Devleti'nin çöküş yıllarında İttihat ve Terakki Cemiyeti idaresinde karşılaşılan Balkan bozgunu gibi hezimetlerin bir daha yaşanmaması için ordunun siyasetten uzak kalması gerektiği hususu hâkim görüşü oluşturmuştur. Bu nedenle askerî okulların ders müfredatları içerisinde askerlik dışı dersler okutulmamıştır.

Harp Okulu tarihindeki en önemli olaylardan birisi okulun 1920 yılında İstanbul'dan Ankara'ya taşınmasıdır. Bu durum bağımsızlık için şiddetle ihtiyaç duyulan askerî güce komuta edecek subayların her türlü baskıdan uzak ve güvenli bir bölgede eğitim alması nedeniyle ehemmiyet arz etmiştir. Milli ordunun ihtiyaç duyduğu subayları yetiştirmek amacıyla bir kısmını İstanbul'dan Anadolu'ya kaçmayı başaran Kuleli Askerî Lisesi öğrencilerinin oluşturduğu okul Ankara'da Abidinpaşa Köşkü'nde talimgâh biçiminde açılmıştır. Lozan Antlaşması'nın ardından tekrar İstanbul'a nakledilen okul yeni binasının tamamlanmasını müteakip 1936 yılında Ankara'ya taşınmıştır. Eğitimlerini yarıda keserek Birinci Dünya Savaşı ve ardından Kurtuluş Mücadelesi'ne katılan subayların eksik kalan eğitimleri 1931 yılına kadar Harbiye'de tamamlanmıştır. Harp Okulu'nun müfredat programları dönemin Genelkurmay Başkanı Kazım Orbay'ın direktifleri doğrultusunda yeniden düzenlenerek yalnızca askerî derslerden müteşekkil olan müfredat güncellenmiş, bunun neticesinde teknik ve sosyal derslerin de programa dahil edildiği tespit edilmiştir.⁴⁰

İkinci Dönem: NATO'ya Giriş ve Etkileri

İkinci Dünya Savaşı'nın neticesinde Almanya'nın savaşı kaybetmesi uluslararası sistemde Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya liderliğinde iki kutuplu bir yapının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Savaşı nihayatlendiren atom silahlarının yok edici gücü ve teknolojinin askerî alanda ölümcül şekilde kullanılması küresel güvenlikte bir paradigma değişimine yol açmıştır. Söz konusu değişim devletlerin başta askerleri olmak üzere tüm güvenlik çalışanlarını etkisi altına almıştır. Türkiye'de bu durum askerî yetkililerin kendilerini sorgulamalarına yol açarak Askerî Yükseköğretim Kurumları'ndaki müfredatların güncellenmesini gerekli kılmıştır. Yaşanan sürecin en önemli sonucu

olarak 1948 yılında Kara Harp Okulu, iki yıl olan eğitim süresini bir yıl daha uzatarak üç yıla çıkarmış ve gelişmelere uygun olarak ders programlarına ilave dersler koymuşlardır.

Türkiye'nin Amerika Birleşik Devletleri ve müttefikleri saflarında katıldığı Kore Savaşı süreci ülkenin NATO'ya üye olması ile sonuçlanmış ve tarihsel süreçten bakıldığında bu husus askerî sistemin Alman ekolünden ABD ekolüne doğru kaymasına yol açmıştır. Batı Blok'una dahil olan Türkiye'de askerî olmayan yükseköğretim kurumları gibi Askerî Yükseköğretim Kurumları da ABD etkisine girmeye başlamıştır. Nitekim 1953 yılında Kara Harp Okulu'ndan bir heyet *West Point*'te yer alan ABD Kara Harp Okulu'nu ziyaret ederek bir ay süre ile bu okulun eğitim sistemi hakkında incelemelerde bulunmuş, ziyaretin ardından heyet bir rapor hazırlayarak Türkiye'deki Askerî Yükseköğretim Kurumları'nın da "askerî fakülte" haline getirilmesini teklif etmiştir. Üst makamlarca uygun karşılanan rapor üzerine 28 Mayıs 1959 tarihinde diğer harp okullarıyla müştereken Harp Okulları Kanun Taslağı hazırlanmıştı. Dönemin Başbakanı Adnan Menderes imzasıyla hazırlanan taslağın gerekçeler bölümünde harp okullarının eğitimi hususu ile ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır.¹¹

"Bugün Kara, Deniz ve Hava Harp Okulları'nda bir subaya lüzumlu her bilgiyi verebilmek için bütün tedbir ve araçlara başvurulmakta, akademik ve taktik mahiyette birçok ders okutulmakta, aynı zamanda ameli çalışmalara da büyük bir yer verilmektedir. Ancak, İkinci Dünya Savaşı'nın meydana koyduğu büyük askerî meseleler, harp ve silah vasıtaları üzerinde tecelli eden önemli teknik gelişmeler insan güdümü hususunda ortaya çıkan yeni esaslar, subaylarımızın daha geniş kültüre, gerek fennî ve riyazî sahada, gerekse toplumsal bilimlerde daha derin bir vukufa sahip olmalarını gerekli kılmaktadır."

Tam bu noktada belirtilmesi gereken bir husus da Harp Okulu'nda bu dönemden itibaren akademik müfredatın mühendislik alanlarına yoğunlaşmasıdır. Şüphesiz Türkiye'nin NATO'ya girmesi sonrasında ülkenin "çağdaşlaşma" modelinde mühendis ihtiyacı artış göstermiş ve bu ihtiyacı karşılamak üzere Orta Doğu Teknik Üniversitesi kurulmuştur. Burada dikkat çekici nokta ise Amerika Birleşik Devletleri'nin *West Point* Kara Harp Okulu'nda İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ertesinde sosyal bilimler bölümü'nün kurulmasıdır. Bölüm Albay George A. Lincoln'ün üst makamlara "her subayın bir siyasi, bir ekonomik ve bir de askerî şapkası olması gerekir" düşüncesini kabul ettirmesi sayesinde kurulmuştur. Hatta bu bölümde

okuyan askerî öğrenciler uzun süre bir nevi kardeşlik kulübü gibi bir bağlantı içinde olmuşlar ve bu da grubun kendi tarihlerine atıfla “Lincoln Tugayı” şeklinde adlandırılmasına yol açmıştır. Araştırmamız için burada önemli olan nokta Kara Harp Okulu’nda Sosyal Bilimler ağırlıklı programlara geçiş yapabilmek için neredeyse yarım asır beklemenin gerektiği hususuydu. Hatta uluslararası ilişkiler bölümünün açılması için ise 2013 yılına kadar beklemek gerekiyordu.

Kanunla Harp Okulları’nın bilimsel seviyelerini yükseltmek amacıyla bilhassa akademik derslerin üniversitelerde görevli profesör ve doçentler tarafından verilmesi öngörülüyordu. Akademik alandaki olumlu gelişmelerin ardından bazı olumsuz gelişmeler de yaşanmıştır. 1963 yılında Kara Harp Okulu’nda meydana gelen Talat Aydemir’in liderlik ettiği darbe girişiminin ardından öğrencilerin okul ile ilişkilerinin kesilmesi, müteakip iki yılda okulun mezun vermemesine neden olmuştur. Okulun eğitim süresi 1971 yılında yeniden üç yıla çıkarılarak ders müfredatı Genelkurmay Başkanlığı ve Ankara Üniversitesi iş birliği ile yeniden düzenlenmiştir. Bu bağlamda yapılan en temel değişiklik bir subayın bilimsel altyapısının sağlanabilmesi için verilmesi gereken derslerin %80’inin askerî ve fen bilimleri; kalan %20’sinin ise sosyal bilimlerden oluşması gerektiği yönündeki karardır. Söz konusu husus tüm harp okullarında ortak olarak uygulanacaktır.¹²

Üçüncü Dönem: Dört Yıllık Lisans Sistemine Geçiş

Kara Harp Okulu’nda akademik eğitim iki yıl iken yukarıda bahsi geçen darbe girişimi ve ardından çıkan olaylar nedeniyle okuldan atılan öğrenciler sebebiyle okul 1963 ve 1964 yıllarında mezun vermemiştir. 1948 yılında üç yıllık akademik yapıya dönüşen eğitim süreci yaşanan olaylardan dolayı yeniden iki yıllık eğitim sürecine dönmüştür. Ancak 1970-1971 akademik döneminden itibaren Kara Harp Okulu yeniden üç yıllık eğitim ve öğretim sürecine geçiş yapmıştır.¹³ Ne var ki bu dönem fazla uzun sürmemiş, görülen lüzum ve gereklilik üzerine 1975 yılından itibaren harp okullarında eğitim ve öğretim süresi dört yıla çıkarılmıştır. Ashında dünyada yaşanan sosyo-politik ve teknolojik değişimin yanı sıra söz konusu dönemde ABD, Rusya, Japonya, Fransa ve İngiltere gibi ülke harp okullarının dört yıllık eğitim süresine sahip olmasının da etkisi olduğu görülmektedir. Dönemin Genelkurmay Başkanlığı’nda dört yıllık eğitim sürecine geçiş için 1462 sayılı Harp Okulları Kanunu’nda değişiklik yapılması talep edilmiş ve TBMM

12 Gülbaş, vd., *Kara Harp Okulu’nda Öğretimin Gelişimi*, s. 25.

13 Kurtcephe, Balcıoğlu, *Kara Harp Okulu Tarihi*, s. 225.

tarafından kanunun dördüncü maddesinde yapılan değişiklikle süre dört yıla çıkarılmıştır. Geçişin resmî gerekçesi olarak üç yıllık eğitim sürecinde okutulan derslerin dönemin subaylarının geleceğe hazırlanmasında yeterli gelmediği biçiminde ifade edilmiştir.⁴⁴

Dört yıllık eğitim ve öğretim sürecinin getirdiği yeniliklerden en önemlisi beş ana bölüm şeklinde öğrencilere verilmesi gereken konuların belirlenmesi olmuştur. Bahse konu bölümler işletme, makine, elektronik, inşaat ve harita dallarından oluşmaktaydı. 1985-1986 yılından itibaren hukuk dalı da bu bölümlere ilave edilmiştir. Subayların mesleki sınıflarına uygun derslerin verilmesi ancak bu şekilde mümkün görülmüştür. Konuya açıklık getirmek açısından örnek vermek gerekirse tankçı ve ordu donatım subaylarının yetiştirilmesinde makine mühendisliği; istihkam subayları için inşaat mühendisliği; muhabere subayları için elektronik mühendisliği; piyade subayları için işletme ve jandarma subayları için hukuk dersleri temel ders alanı olarak belirlenmiştir.

On beş yıl kadar süre ile hemen hemen aynı müfredat programı ile devam eden süreç 1990 yılına geldiğinde yetersiz olarak değerlendirilmiş ve farklı sistem arayışlarına girilmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılması ile beklenmedik şekilde sona eren Soğuk Savaş döneminin ardından Harp Okulları da eğitim ve öğretim müfredatlarını güncelleyerek yeniden program geliştirme çalışmalarına başlamışlardır. Bu dönemin en önemli özelliği Harp Okulları'ndaki müfredatın hazırlanmasında Fransa, Prusya ve ABD etkisi yerine Ankara ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi gibi Türk yükseköğretim sistemine bağlı kurumların ve akademik personelinin etkili olmasıdır.

Dördüncü Dönem: Harp Okulları Kanunu ve Enstitülerin Kurulması

Sultan İkinci Mahmut tarafından 1834 tarihinde kurulan Kara Harp Okulu'nun kuruluş tarihi hakkında 1981 yılında Genelkurmay Başkanlığı'na kamuoyu tarafından bugün pek bilinmeyen bir çalışma başlatılmıştır. Çalışmanın dayanağını M.Ö. 209 yılında kurulmuş Türk Kara Kuvvetleri'nin yönetim kademesini oluşturan subayların yetiştirildiği bir okulun bu tarihten iki bin yıl sonra kurulmuş olamayacağı ana fikri oluşturmaktadır. Bu minvalde yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda söz konusu tarihin 1040 yılına götürülmesi hakkında bir görüş birliği olduğu görülmektedir. Anılan tarihte Büyük Selçuklu Devleti döneminde devlet başkanı Sultan Tuğrul Bey tarafından doğrudan saraya bağlı bir okulun (Gulaman-ı Saray) kurulduğu tespitinden hareketle komutanların bu okuldan yetiştirildiği

değerlendirilmiştir. Okulda öğrenci durumunda olan ve çocuk yaşta okula kabul edilen Gulamçelerin yaklaşık 18-20 yıl süren eğitimleri sonucunda “otak başı” veya “visak başı” rütbesi ile askerî birliklerin başına atandıkları tespiti yapılmıştır. Bahse konu otak başıların görevlerinde ve savaşlarda gösterdikleri başarıları oranında terfiler alarak 35 yaşından sonra emirlik (generallik) rütbesine eriştikleri neticesine ulaşılmıştır. Bu nokta nazarı itibarıyla bakıldığında tarihte kurulan müesseselerin ilk kurulduğu günkü şeklini hiçbir zaman sürekli muhafaza edemediği ve mevcudiyetini günün şartlarına uyarlayarak sürekli yenileşmeye ve modernleşmeye gittikleri, müessesenin tarihin seyri içerisinde yapılan her değişimin bir ilk kuruluş biçiminde değerlendirilmesinin tarihi hakikatlerle bağdaşmayacağı, bu nedenle bugünkü adıyla Kara Harp Okulu'nun da ilk olarak 1834 yılında değil 1040 yılında kurulan okulun devamı niteliğinde olduğu iddia edilmiştir¹⁵. Ancak ne var ki söz konusu çalışma ve çalışmanın neticesinde ortaya çıkan görüş dönemin Genelkurmay Başkanlığı'na kabul görmemiştir.

Tarihsel süreç içerisinde Harp Okulu'nun eğitim öğretim süresi de değişikliğe uğrayarak bir dönüşüm geçirmiştir. İki yıl olarak devam eden okul tedrisatı 2 Ekim 1948 tarihinde bir yılı meslek hazırlama olmak üzere üç yıla çıkarılmıştır.¹⁶ 1963 yılında tekrar iki yıla indirilen eğitim süresi 1971 yılında çıkarılan 1462 sayılı Harp Okulları Kanunu ile bu tarihten itibaren yeniden üç yıla çıkarılmış, bununla birlikte okulun diğer faaliyetleri de hukuki bir dayanağa kavuşturulmuştur.¹⁷ Ne var ki bahse konu kanunun kabulünün üzerinden üç yıl gibi kısa bir süre geçmesinin ardından 20 Şubat 1974 tarihinde toplanan Yüksek Askerî Şura'da alınan bir kararla üç yıllık sürecin çağın gereklerine uygun subay yetiştirmek için yeterli olmadığı ve Harp Okulları'nın eğitim öğretim süresinin dört yıl olması gerektiği yönünde bir görüş ortaya atılmıştır. Bu itibarla 1974-1975 eğitim öğretim yılından itibaren Harp Okulları'na kabul edilen öğrencilerin eğitim süresi üniversitelerle aynı olacak şekilde dört yıla çıkarılmıştır.¹⁸ Her ne kadar dört yıllık bir eğitim süresine sahip olsalar da Harp Okulları üniversiteler gibi yükseköğretim kurumları arasında sayılmaması tartışmalarına neden oluyordu. Bu eksiklik

15 KKK, *Kara Harp Okulu'nun Kuruluş Tarihi (1040)*, KHO Matbaası, Ankara, 1984, s. 3, 4.

16 Gülbaş, vd., *Kara Harp Okulu'nda Öğretimin Gelişimi*, s. 23.

17 Kurtcepe, Balcıoğlu, *Kara Harp Okulu Tarihi*, s. 85.

18 Harp Okullarında Eğitim-Öğretim süresinin dört yıla çıkarılması için ilk başta 1462 sayılı kanunda değişiklik yapılmamıştır. Bu değişikliğin yapılmaması nedeniyle Harbiyeliler yasal müracaatlarda bulunarak tepki göstermişler ve bu tepki 1980 askerî müdahalesi sonrasında öğrenim süresinin dört yıla çıkarılmasından etkilenen 1978 mezunlarının askerlikle ilişkisinin kesilmesi için yasal gerekçelerden biri şeklinde değerlendirilmiştir. Şüphesiz bu konu bu çalışmanın ötesinde detay analizler barındırmaktadır.

17 Mayıs 2000 tarihinde resmî gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4566 sayılı yeni Harp Okulları Kanunu ile giderilmiştir. Bu itibarla Harp Okulları, üniversiteler ile kurumun özgünlüğünden kaynaklanan bazı farklılıklar olmakla birlikte aynı statüye kavuşmuşlardır.¹⁹ Harp Okulları Kanunu'nun teknik çalışmaları gerçekleştirilerek hazırlanmasında okul komutanı Tümgeneral Işık Koşaner ve Albay Vefa Toklu başta olmak üzere hukuk öğretim elemanları yoğun bir çalışma gerçekleştirerek katkı sunmuşlardır.

Kara Harp Okulu'na aslında 1948 yılına kadar dışarıdan akademik personel görevlendirilmesi yapılmamış, ağırlıklı askerî olan akademik müfredat yine asker personel arasından temayüz etmiş olanlar tarafından yürütülmüştür. Ancak anılan tarihten itibaren okulda az da olsa sivil öğretim görevlileri ders vermeye başlamıştır.²⁰ Özellikle 1970 yılından itibaren Genelkurmay Başkanlığı ile Ankara Üniversitesi tarafından ortaklaşa yapılan çalışmanın ardından bir subayın arzu edilen niteliklere sahip olması için alması gereken derslerin listesi (Tablo 1) kararlaştırılmıştır.²¹ Bununla da yetinilmemiş, 1971 yılında çıkarılan Harp Okulları Kanunu ile Harp Okulları'nın bilimsel seviyesini artırmak amacıyla akademik derslerin bilhassa üniversitelerde görev yapan profesör ve doçentler tarafından verilmesi hususu gündeme getirilmiştir. İlave olarak teknik, fen ve sosyal bilimler derslerine akademik kariyere sahip asker kişilerin girebilmesinin önü açılmıştır. Aslında Harp Okulları'nın eğitim süresi dört yıla çıkarıldıktan sonra verilen ilk mezunlar arasından küçük bir grubu özellikle Ankara ve İstanbul'daki üniversitelere gönderilerek bu okullarda yüksek lisans ve müteakiben doktora yapmalarına imkân sağlanmıştır. İlk grupların ardılı olan subayların da bir kısmı kendi imkânları ile akademik süreçlerini tamamlayarak Harp Okulları'nda görev almaya başlamışlardır. Böylece okul öğretim üyesi kadrolarını kendi bünyesinden temin edebilmiştir.²²

1990'lı yıllarda akademik çalışma yapan subayların sayısındaki artış, Kara Harp Okulu bünyesinde bir enstitü kurulması fikri ile farklı bir süreçte doğru evrilmiştir. Böylece kurum kendi ihtiyaçları doğrultusunda yetiştireceği subaylara verilmesi gerekli dersleri içeren müfredatı hazırlayabilmekteydi. Bir grup vizyoner asker akademisyen tarafından 4566 sayılı Harp Okulları Kanununu dayanak alınarak 2001 yılında KHO Savunma Bilimleri Enstitü-

19 "Kara Harp Okulu Tarihçesi", MSÜ KHO Resmî Ağ Sayfası. <http://www.kho.edu.tr/hakkinda/tarihce.html> (Erişim tarihi: 18 Mayıs 2019)

20 Kurtcephe ve Balcıoğlu, *Kara Harp Okulu Tarihi*, s. 175.

21 Güllbaş, vd., *Kara Harp Okulu'nda Öğretimin Gelişimi*, s. 25.

22 Kurtcephe, Balcıoğlu, *Kara Harp Okulu Tarihi*, s. 176.

Tablo-1
Tarihsel Süreçte Kara Harp Okulu'nda Güvenlik Kapsamında Okutulan Derslerin Karşılaştırmalı Tablosu²³

1926 ve öncesi (2 Yıl)	1926-1948 (2 Yıl)	1948-1960 (3 Yıl)	1960-1970 (3 Yıl)	1971-1974 (3 Yıl)
Tabiiye Taktik)	Tabiiye (Taktik)	Genel Tabiiye	Taktik	Taktik
Tabiiye Tatbikatı	Silah Fenni (Silah Tekniği)	Harp Tarihi	Harp Tarihi	Harp Tarihi
Seferiye	Tahkimat-ı Muharebe	Askerî Coğrafya	Askerî Coğrafya	Askerî Coğrafya
Topoğrafya	Haritacılık	Piyade Eğitimi	Topoğrafya	Topoğrafya
Esliha (Silahlar)	Harp Tarihi ve Coğrafya	Kimya Savaşı	Harp Tarihi	İstihbarat
Askerî Tarih Askerî Coğrafya	Havacılık ve Gizleme	Harp Silah Araçları	Harp Silah Araçları	Harp Silah Araçları
İnzibat	Piyadecilik	Topoğrafya		NBC
		Atış Nazariyatı		

sü teşkil edilmiş ve böylece Silahlı Kuvvetlerin savunma bilimleri ihtiyacını karşılamak amacıyla akademik bir çalışma başlatılmıştır. Savunma Bilimleri Enstitüsü'nün ilk müdürü Doç. Dr. Albay Abdülkadir Varoğlu olmuştur. Program ilk defa 2001-2002 akademik yılında "savunma yönetimi" ve "harekât araştırması" adı altında iki programla faaliyete başlamış, müteakip yıllarda aşamalı olarak hem yatayda programlar genişletilmiş hem de dikeyde doktora programları açılarak enstitünün etkinliği artırılmıştır.²⁴

ASKERÎ YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI'NDA RÖNESANS VE KARA HARP OKULU ÖRNEĞİ

19. yüzyılın ikinci çeyreğinde Fransız etkisi ile kurulan ve sonrasında Prusya'nın etkisi ile yükselen askerî yükseköğretim sistemi²⁵ 20. yüzyılda Cumhuriyet'e geçişle birlikte varlığını devam ettirmiş ve bir süreklilik içinde hareket etmiştir. 21. yüzyılın ikinci yarısında bu etki NATO'ya girilmesi ile birlikte Amerikan ekolüne doğru kaymıştır. Şüphesiz Prusya etkisi ile ku-

²³ Tablodaki veriler Gülbaş, vd., *Kara Harp Okulu'nda Öğretimin Gelişimi ve Kurtcephe*, Balıoğlu, *Kara Harp Okulu Tarihi* eserlerinden derlenerek alınmıştır.

²⁴ *KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü Broşürü: 2001-2002*, KHO Matbaası, Ankara, 2001, s. 5.

²⁵ Mesut Uyar, Hayrullah Gök, "Modern Alman Ordusunun Temelini Teşkil Eden Prusya Askerî Sisteminin Kuruluşu ve Olgunlaşması", *KHO Bilim Dergisi* 13, sayı 1, 2003, s. 23.

ruhan askerî yükseköğretim ve hatta eğitim kurumlarında strateji askerliğin önemli bir parçasıdır. Özellikle Erkan-ı Harp sınıfı şeklinde adlandırılan Kurmay sınıfının eğitim ve öğretim aldığı Harp Akademileri strateji öğretimi ve eğitimi konusunda önemli bir köşe taşıdır. Ancak bu çalışmada çalışma çeşitli nedenlerle Kara Harp Okulu üzerinden incelenmektedir. Bunun birinci nedeni Kara Harp Okulunda gerçekleşenlerin genelleştirebilme kapasitesi vardır. İkincisi bu çalışmayı yapanların Kara Harp Okulu hakkında kişisel tecrübeleri ve gözlemleri bulunmasının yanında birinci elden kaynak ve kişilere erişimi bulunmaktadır. Üçüncüsü doksanlı yılların sonunda Türkiye askerî yükseköğretimindeki Rönesans Kara Harp Okulu'ndan başlamıştır. Dördüncüsü Harp Akademileri'nde doksanlı yıllardan sonra bir Rönesans yaşanmamıştır. Beşincisi Harp Akademileri'nde okuyanlar da yükseköğrenimlerini Harp Okulu'nda almışlardır. Altıncısı Deniz ve Hava Harp Okulları, Harp Okulları Kanunu'nun tartışıldığı ve kabul edildiği sürece kısıtlı olarak dahil olabilmişlerdir. Ayrıca yine diğer harp okulları enstitülerin kurulmasıyla teknik öğretime ağırlık vermişlerdir.

Fransa, Prusya ve ABD etkisinden sonra Türkiye yükseköğretim sistemine entegre edilen Türk Askerî Yükseköğretim sistemi güvenlik çalışmalarında dünyada yaşanan dönüşüme paralel bir seyrinde gelişmiştir. 19. yüzyılda harp etme sanatı, sevk ve idare ile uluslararası hukuk konuları üzerinde durularak daha çok stratejik çalışmalar halinde ilerlenmiştir. Doksanlı yıllarla birlikte ise geleneksel bakış açısının verdiği birikimin üzerine güvenlik çalışmaları şeklinde ifade edilebilecek bir yöne kaymıştır ya da daha doğru bir ifadeyle genişlemiştir. Soğuk Savaş yıllarının ideolojik güvenlik anlayışı asker olmayanların bu konuda araştırma yapmasında zorluklar yaşamasına neden olmuş ve sonrasında çalışmaların artmasında bir etken olduğu düşünülmektedir.

Soğuk Savaş döneminde Türkiye'nin NATO'ya girişi ABD güdümünde kolektif savunma algısının oluşmasına yol açmış ve bahse konu husus anılan dönemde askerî-sivil strateji ve güvenlik eğitimlerinin temel paradigmasını şekillendirmiştir. 2000'li yıllarda Kara, Deniz, Hava Harp Okulları ile Polis Akademisi bünyesinde açılan güvenlik konularını merkezine alan enstitüleri 2016 yılında yapısal bir dönüşüm geçirerek yeniden şekillendirilmiş, oluşturulan Milli Savunma Üniversitesi kapsamında açılan ilave enstitüler ile birlikte akademik faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu çalışmada Milli Savunma Üniversitesinin kurulmasına kadar olan dönem esas alınmıştır. Söz konusu çalışma Türkiye'deki güvenlik çalışmaları içerisinde başat rol oynayan Kara Harp Okulu'nun alana yapmış olduğu katkıları tarihsel bir pers-

pektiften ele alarak değerlendirme ve geleceğe dönük güvenlik eğitimlerinin şekillendirilmesi amacını taşımaktadır.

Kara Harp Okulu'nda eğitim ve öğretim sürecinin dört yıla çıkarılması yetiştirdiği subaylar ile Türkiye'nin güvenlik sürecine doğrudan katkı sağlayan okul için paradigmatik bir değişim başlatmıştır. Askerî karar vericiler üç yılda verilen akademik eğitimin yetersizliği konusunda görüş birliğine varmışlar ve çağdaş Batı normlarındaki askerî okullar ile eşdeğer, ülke içerisindeki üniversiteler ile aynı süreye sahip olacak bir eğitim sistemi arayışına girmişlerdir. Bu noktada harp okulları kanununda değişiklik yapılmadan harp okulunda eğitim öğretimin dört yıla çıkarılması girişiminin hukuki ve siyasi bir sorun yarattığını ve bu duruma dair detaylara bu çalışmanın konusu olmadığı için girilmediğini belirtmek gerekir. Bu çerçevede daha önceki yıllarda karmaşık giden akademik ders yapısı kategorize edilerek işletme, makina, elektrik, inşaat ve harita biçiminde beş ana dal altında akademik eğitim vermeye başlanmıştır. Henüz lisansüstü eğitimin verilmemesi Kara Harp Okulu'nda 1974-1991 yılları arasında lisans seviyesinde doğrudan güvenlik adı altında ders verilmemekte ancak güvenlik alanına yakın olarak ifade edebileceğimiz ve tüm bölümlerin ortak olarak almış olduğu dersler verilmekteydi. Bu dersler taktik, topoğrafya, askerî tarih, askerî coğrafya, harp tarihi, siyasi tarih, harp silah araç ve gereçleri ile piyadecilik eğitimi derslerinden oluşmaktaydı.²⁶

1991 yılından itibaren Kara Harp Okulu ders programlarında küçük bir değişikliğe gidilmiş ve "harita dalı" çıkarılarak yerine "hukuk dalı" eklenmiştir. Özellikle anılan dönemde Türk Silahlı Kuvvetleri ile İçişleri Bakanlığı arasında bir yerde görev yapan Jandarma Teşkilatı personeline yönelik olarak yapılan söz konusu değişiklik ülkenin içerisinden geçtiği terörle mücadele kapsamında yapılmış ve güvenlik kuvvetlerinin bu mücadelede yasal mevzuat bilgisine sahip olacak şekilde eğitim alması amaçlanmıştır. Bu değişikliğin dışında "işletme dalı" ismi değiştirilerek yerine "yönetim dalı" ismi verilmiş; birkaç ders müfredattan çıkarılarak, yerine yenileri eklenmiştir. Bir de teknolojik gelişmelerin ivmelenmesi ve bilgisayarların ortaya çıkmasıyla beraber bilgisayar dersleri programa eklenmiştir. Bu bağlamda güvenlik bağlantılı derslerde "*Janus*" adlı modelleme ve simülasyon programı kullanmak suretiyle muharebe sahasında sanal taarruz ve savunma hareketleri yapılmaya başlanmıştır.

Bu kapsamda yapılan değişikliklere rağmen hâlihazırdaki eğitim programlarının mesleki ihtiyaçları tam olarak karşılamadığı, lisansa yönelik bir

eğitime zaman açısından imkân sağlamadığı ve sivil hayata dair bir yüksek öğrenim statüsü kazandırmadığı görüşü hâkim olmuştur. Yapılan tespitler doğrultusunda harp okullarında bilimsel lisansa dayalı, günün gelişmelerine ayak uydurabilecek bir subay yetiştirme programına ihtiyaç duyulduğu kanaatine varılmıştır. (Tablo 2) Bütün bunların neticesinde subaya bütüncül bir bakış açısı kazandırmanın gerekliliği, bilimsel bilgilerin bir entegrasyon sürecini kapsadığı, askerî teşkilatların giderek daha karmaşık bir niteliğe büründüğü ve söz konusu karmaşıklığı yönetecek liderlerin sistem bütünlüğü içerisinde sorunların çözümüne odaklanması gereğinden hareketle “sistem mühendisliği” akademik programı hazırlanmış ve 1991-1992 yılından itibaren bahse konu program kademeli olarak hayata geçirilmiştir. Ashında Amerika Birleşik Devletleri Kara Harp Okulu *West Point*'ten esinlenen program askerî bilim dersleri, temel fen bilimleri dersleri ve sistem mühendisliği dersleri olmak üzere üç bölümden oluşmaktaydı.²⁷ Başlangıcından itibaren bir süre başarılı olduğu değerlendirilen sistem mühendisliği eğitim programı müfredatta yapılan değişiklikler nedeniyle zamanla etkinliğini kaybetmiş ve yürürlükten kaldırılmıştır. Sistem mühendisliği programının başarısız olma sebepleri üzerine birçok spekülâtif fikir ortaya atılmıştır. Ancak bunlardan en dikkate değer olanı, başlangıçta bilimsel olarak hazırlanan müfredatta yer alan bazı derslerin yıllar içerisinde hem saatlerinin hem de derslerin kendisinin değiştirilerek sulandırılmış olduğu tespitidir.

Yapılan çalışmalar neticesinde Kara Harp Okulu Dekanlığı tarafından hazırlanan çoklu lisans programı Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nca uygun bulunarak 2011-2012 eğitim öğretim yılından itibaren yürürlüğe girmiştir. Yeni programın temel özelliği geleceğin subaylarının almış oldukları eğitim sayesinde üniversitelerde olduğu gibi Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından tanınan ve geçerliliğe sahip bir diplomaya sahip olmalarını sağlamaktı. Bu kapsamda akademik programlar yeniden düzenlenerek uluslararası ilişkiler, kamu yönetimi, işletme, sosyoloji, bilgisayar mühendisliği, elektronik mühendisliği, makine mühendisliği, inşaat mühendisliği, harita mühendisliği, endüstri ve sistem mühendisliği gibi bölümler teşkil edilmiştir.

Harp okulları TBMM tarafından çıkarılan 9 Kasım 2016 tarih ve 6756 sayılı kanunla kurulan Milli Savunma Üniversitesi'nin bünyesine dahil edilerek üniversite statüsüne kavuşmuş ve organik kuruluşlarındaki enstitüler ile birlikte Milli Savunma Üniversitesi'nin akademik birimleri haline dönüşmüşlerdir.

Tablo 2

Tarihsel Süreçte Kara Harp Okulu'nda Güvenlik Kapsamında Okutulan Derslerin Karşılaştırması (1974- 2016)²⁸

1974-1990 (4 Yıl)	1991-2010 (4 Yıl)	2011-2016 (4 Yıl)
Taktik	Taktik	Askerî Bilimlere Giriş
Topoğrafya	Topoğrafya	Topoğrafya
Askerî Coğrafya	Askerî Harekatın Yönetimi	Askerî Harekatın Yönetimi
Harp Tarihi	Jeopolitik, Jeostrateji ve Askerî Coğrafya	Harp Tarihi
NBC	Uluslararası İlişkiler	Silahlı Çatışma Hukuku
Harp Silah Araçları	Sistem Simülasyonu	Uluslararası İlişkiler
Piyadecilik	Harp Tarihi	Uluslararası Güvenlik
İstihbarat		Bölgesel Güvenlik (Orta Doğu, Orta Asya)

Kara Harp Okulu'nun güvenlik alanına yapmış olduğu en önemli katkılardan birisi de 1990'lı yılların sonlarına doğru akademik personel yetiştirme politikasındaki radikal değişimdir. Bu yıllarda kara, deniz ve hava kuvvetleri komutanlıklarınca Ankara ve İstanbul'da bulunan bazı üniversiteler ile protokol imzalanarak bu iki ildeki Bilkent Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesi gibi yükseköğretim kurumlarına yüksek lisans eğitimlerini yapmak üzere için emsalleri arasından temayüz etmiş personel gönderilmiştir. Bununla birlikte ABD'nde *Naval Postgraduate School*'a da yüksek lisans eğitimi için personel gönderilmiştir. Birkaç yıl sonra söz konusu protokoller Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından sonlandırılrsa da ciddi bir akademik personel havuzu oluşmaya başlamış ve bu havuzdakilerin bir kısmı doktora eğitimlerini tamamlayarak Harp Okulları'nda akademik kadrolara yerleştirilmişlerdir. Anılan süreç içerisinde 2001 yılında Kara Harp Okulu örneğinde görüldüğü üzere bir önceki bölümde zikredildiği gibi Savunma Bilimleri Enstitüsü (SAVBEN) açılmış ve artık Silahlı Kuvvetlerin kendi ihtiyaçları doğrultusunda lisansüstü eğitimler verilmeye başlanmıştır. Kısacası bütün bu çabalar neticesinde ekilen tohumlar yeşermeye başlamış ve Türkiye'deki güvenlik algısının şekillenmesine katkı yapmaya başlamıştır.

28 Tablodaki veriler Gülbaş, vd., *Kara Harp Okulu'nda Öğretimin Gelişimi ve Kurtcephe*, Balçoğlu, *Kara Harp Okulu Tarihi* eserlerinden derlenerek alınmıştır.

2001-2002 akademik döneminde faaliyete geçen SAVBEN açıldığı yıl “Savunma Yönetimi” ve “Harekât Araştırması” yüksek lisans programları olmak üzere iki farklı program başlatmıştır.²⁹ 2002-2003 akademik yılında yukarıdaki iki programa ilave olarak bir de “Teknoloji Yönetimi” yüksek lisans programı hayata geçirilmiştir.³⁰ Bir sonraki akademik yılda diğer üç programa ilave olarak “Malzeme Tedarik ve Lojistik Yönetimi”, “Bilişim Sistemleri”, “Uluslararası İlişkiler”, “Güvenlik Yönetimi”, “Uluslararası Güvenlik ve Terörizm” ve “Suç Araştırmaları” yüksek lisans programları olmak üzere altı yüksek lisans programı daha açılmış ve toplam dokuz farklı alanda güvenlik temalı akademik lisansüstü eğitim programı faaliyete geçirilmiştir.³¹ 2004 yılından itibaren ise enstitüde artık güvenlik bağlamında doktora programları açılmaya başlamıştır. Bu çalışmada başlatılan faaliyet süreçlerinin anlaşılması bakımından SAVBEN’in ilk üç yılında güvenlik alanında açtığı programlar ve kapsadığı güvenlik temalı dersler aşağıdaki Tablo-3’te gösterilmiştir.

Güvenlik çalışmalarını doğrudan etkileyen en önemli askerî yükseköğretim kurumları enstitüler olmuştur. Bu bağlamda Milli Savunma Üniversitesi bünyesinde yer alan Alpaslan Savunma Bilimleri Enstitüsü’nde “Uluslararası Güvenlik ve Terörizm” ve “Savunma Yönetimi” adları altında yüksek lisans ve doktora programları; Barbaros Deniz Bilimleri ve Mühendisliği Enstitüsü bünyesinde “Siber Güvenlik” yüksek lisans programı yer almaktadır. Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü bünyesinde ise “Uluslararası Güvenlik ve Terörizm” yüksek lisans programı açılmıştır. Bir diğer resmî kurum olan Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü’nde ise sırasıyla; “İstihbarat Araştırmaları”, “Suç Araştırmaları” ve “Ulaşım Güvenliği” yüksek lisans programları ile “Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi” ile “Uluslararası Güvenlik” yüksek lisans ve doktora programlarında güvenlik eğitimleri verilmektedir.

Burada güvenlik çalışmalarına yön veren ve diğer enstitülere yol gösterici konumda olan Kara Harp Okulu bünyesindeki Savunma Bilimleri Enstitüsü (SAVBEN) ile Harp Akademileri Komutanlığı bünyesinde olan Stratejik Araştırma Enstitüsü’ne (SAREN) ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Özellikle 2001 yılında faaliyete başlayan SAVBEN kuruluş amacı olarak Türk Silahlı Kuvvetleri’nin savunma bilimleri alanında uzman personel ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuştur. Evrensel bilimsel eğitimi

29 *KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü Broşürü: 2001-2002*, KHO Matbaası, Ankara, 2001, s. 16.

30 *KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü Broşürü: 2002-2003*, KHO Matbaası, Ankara, 2002, s. 14.

31 *KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü Broşürü: 2003-2004*, KHO Matbaası, Ankara, 2003, s. 4.

kendi ihtiyaçları doğrultusunda ve kendi personeline verme gayreti içerisinde girerek enstitü biçiminde kurulan yapı bir yandan kendisi lisansüstü eğitim

Tablo 3

Savunma Bilimleri Enstitüsü (KHO)'nün kuruluşunu müteakip ilk üç yıl içerisinde (2001-2004) açılan güvenlik bağlantılı yüksek lisans program ve dersleri³²

Savunma Yönetimi	Harekât Araştırması	Teknoloji Yönetimi	Uluslararası İlişkiler	Uluslararası Güvenlik ve Terörizm
Askerî Sistemlere Giriş	Askerî Sistemlere Giriş	Askerî Sistemlere Giriş	Silahsızlanma ve Silahların Kontrolü	Uluslararası Güvenlik
Savunma Planlaması	Silah Sist. ve Değerlendirme	Silah Sistemlerinin Çevresel Etkileri	Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Sorunları	Ulusal Güvenlik
	Muharebe Modelleme	Nükleer Enerji ve Çevre	Avrupa Güvenliği	Terör ve Mücadele Yöntemleri
		Ulusal Güvenlikte Teknoloji	Silahlı Çatışma Hukuku	Terörist Organizasyonlar ve Suç Örgütleri
Güvenlik Yönetimi		Muharebe Lojistiği	Strateji	İstihbarat
Askerî Sistemlere Giriş		NATO Lojistiği	Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları	Güvenlik Çalışmalarında Yeni Yaklaşımlar
Savunma Planlaması			Barışı Koruma Operasyonları	
			Bilgi Güvenliği	

ler vermeyi amaçlarken diğer taraftan bilimsel yeterliliğe ve bakış açısına sahip subay sayısını artırmak için yurt içinde ve dışında üniversiteler ile anlaşmalar yapmak suretiyle bu okullara yüksek lisans eğitimi için personel gönderilmesini sağlamıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla faaliyet gösteren enstitü müteakiben doktora programına da başlamıştır.³³ SAVBEN 2010 yılına kadar olan süreçte yükselen bir grafikte güvenlik alanında saygın bir yer kazanmış ve bu bölümün yazarlarının ortak bir gözlemi çerçevesinde sonrasında 2016 yılında Millî Savunma Üniversitesi'nin kurulmasına kadar olan süreçte "entropi"ye uğramıştır.

Akademik eğitime ilave olarak Millî Savunma Üniversitesi, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ve Polis Akademisi bünyesinde güvenliği konu alan akademik hakemli dergiler yayımlanmaktadır. Bu dergiler Kara

³² Tablodaki veriler Gülbaş, vd., *Kara Harp Okulu'nda Öğretimin Gelişimi ve Kurtcephe ve Balcıoğlu, Kara Harp Okulu Tarihi* eserlerinden derlenerek alınmıştır.

³³ KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü Broşürü: 2001-2002, KHO Matbaası, Ankara, 2001, s. 5.

Harp Okulu Alpaslan Savunma Bilimleri Enstitüsü tarafından yayımlanan Savunma Bilimleri Dergisi, Deniz Harp Okulu Barbaros Deniz Bilimleri ve Mühendisliği Enstitüsü tarafından yayımlanan Deniz Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi, Hava Harp Okulu Hezarfen Havacılık ve Uzay Teknolojileri Enstitüsü tarafından yayımlanan Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi ve Millî Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmaları Enstitüsü tarafından yayımlanan Güvenlik Stratejileri Dergisi'dir. Söz konusu akademik dergilerin ana temaları güvenlik olduğundan bu alanda yapılan akademik çalışmaların yayımlanmasında başat rol oynadıkları söylenebilmektedir.

SONUÇ

Dünya genelindeki çalışmalar baz alındığında Türkiye'deki güvenlik çalışmalarının yeterliliği ve çeşitliliği sorgulanmaktadır. Halihazırda devletin resmî kurumları dışında güvenlik ve bu dolayısıyla strateji konusunda sadece dört üniversitede konu ile doğrudan ilgili yüksek lisans ve doktora programlarının bulunması ve özellikle güvenliği kapsayan akademik dergilerin sadece resmî kurumların bünyesinde yer alması hususu söz konusu kurumlar ve üniversiteler arasında akademik entegrasyonu, tekamülü ve rekabeti yeterince geliştirmedeği görülmektedir.

Bahse konu dönem içerisinde Kara Harp Okulu güvenlik ile ilgili çalışmalarda Türk Silahlı Kuvvetleri'nde öncü rol oynamıştır. Esasen Kara Harp Akademileri'nin taşıması gereken bu özellik Kara Harp Okulu'nun sahip olduğu akademik kadrosu, diğer üniversitelerin uluslararası ilişkiler akademik kadrosunda bulunan bir grup idealist akademik kadronun verdiği destek ve son olarak kurduğu enstitüde gerçekleştirilen lisansüstü çalışmalar sayesinde bu öncü rol gerçekleşmiştir. Şüphesiz Fransa, Prusya ve Amerikan ekollerinden etkilenen tarihi süreçteki birikim ve Türk yükseköğretim sisteminin birikiminin yetmişli yıllarla birlikte harp okullarına yansması ile kendisine ait bir ekol yaratmıştır. Bu genel çerçevedeki gelişim Türk askerî yüksek öğrenim sisteminin yaşadığı bir Rönesans'tır. Buna ilaveten Soğuk Savaş yıllarının sonunda güvenlik çalışmalarında yaşanan Rönesans da Kara Harp Okulunun lisans ve sonrasında lisansüstü programlarına yansmıştır. Şüphesiz bu gelişmelerde Türkiye'nin ulusal ve uluslararası düzeyde yaşadığı güvenlik sorunları ile mücadele eden Kara Kuvvetleri'nin talepleri ve yönlendirmeleri çok önemli bir rol oynamıştır.

Günümüzde Türkiye'deki bazı üniversiteler güvenlik ve terörizm alanlarında lisansüstü akademik programlar başlatmış olsa da bunların sınırlı kaldıkları görülmekte; ancak, güvenlik ihtiyacının yüksek olduğu de-

ğerlendirilen bir coğrafyada bulunan Türkiye'nin bu kapsamda duyduğu ihtiyacı karşılamaktan uzak görülmektedir. Kara Harp Okulu Türkiye'deki güvenlik çalışmalarına görece ciddi biçimde bir katkı sağlamıştır. Betimleyici bir çalışma sonunda ulaşılan bu iddiayı test etmek mümkündür. Bunun için ilerideki araştırmalarda Askerî Yükseköğretim Kurumları'nda gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmaları ve akademik hakemli süreli dergilerde yer alan makalelerin oluşturduğu veri seti üzerinde çalışmak mümkündür.

KAYNAKÇA

- Gülbaş, Yalçın, A. Kadir Varoğlu, İsrail Kurtcephe ve Mustafa Balcıoğlu. *Kara Harp Okulu'nda Öğretimin Gelişimi*, KHO Matbaası, Ankara, 1994.
- Kara Harp Okulu Tarihi*, MSB Matbaası, Ankara, 2000.
- KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü Broşürü: 2001-2002*, KHO Matbaası, Ankara, 2001.
- KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü Broşürü: 2002-2003*, KHO Matbaası, Ankara, 2002.
- KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü Broşürü: 2003-2004*, KHO Matbaası, Ankara, 2003.
- KKK, *Kara Harp Okulu'nun Kuruluş Tarihi (1040)*, KHO Matbaası, Ankara, 1984.
- Kurtcephe, İsrail, Mustafa Balcıoğlu, *Kara Harp Okulu Tarihi*, KHO Matbaası, Ankara, 1991.
- Silverstone, Scott A., "Introduction: Developing Strategic-Minded Junior Officers", *Infinity Journal Special Edition*, "International Relations in Professional Military Education", Kış 2016, s. 6-8.
- Uyar, Mesut, A. Kadir Varoğlu, "In Search of Modernity and Rationality: The Evolution of Turkish Military Academy Curricula in a Historical Perspective", *Armed Forces & Society* 35, sayı 1, 2008, s. 180-202.
- Uyar, Mesut, Hayrullah Gök, "Modern Alman Ordusunun Temelini Teşkil Eden Prusya Askerî Sisteminin Kuruluşu ve Olgunlaşması", *KHO Bilim Dergisi* 13, sayı 1, 2003, s. 1-28.
- Walt, Stephen M., "The Renaissance of Security Studies", *International Studies Quarterly* 35, sayı 2, 1991, s. 211-239.
- Yalçınkaya, Haldun, *Savaş: Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı*, İmge, Ankara, 2008.